

Источники и литература

1. Дашевская И.В. Сравнительный анализ структуры использования ВВП России и других стран. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. – М. 1998. –С.12-13
2. World Development Report 1998-1999. – P.214-215.
3. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет / Под ред. И.С. Королева. – М: Экономист, 2003. – 604 с.
4. <http://www.ieras.ru> Современная концепция развития человеческого потенциала
5. Померанец В.Н. Анализ финансовой политики государства / Программа II Международной школы-симпозиума АМУР-2008. – Севастополь 12-18 сентября 2008г. – С 358-366.

Лежнева Л.И.**ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ НЕТРАДИЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Вступ. Для багатьох країн світу енергетична безпека це один з найбільш вразливих напрямків економічної безпеки. Глобальний енергетичний виклик, що гостро постав перед людством у зв'язку зі скороченням світових запасів нафти та газу, їх стійким подорожчанням і негативним впливом їх спалювання на зміну клімату на планеті посилив увагу до зростання виробництва та використання альтернативних і відновлюваних джерел енергії. Освоєння нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії (НВДЕ) слід розглядати як важливий фактор підвищення рівня енергетичної безпеки.

Масштабне використання потенціалу НВДЕ в Україні має не тільки внутрішнє, а й значне міжнародне значення як вагомий чинник протидії глобальним змінам клімату планети, покращання загального стану енергетичної безпеки Європи. Тому, збільшення використання альтернативних (нетрадиційних і відновлюваних) джерел енергії та видів палива є одним із суттєвих напрямків у реалізації державної політики енергозбереження України.

Постанова проблеми. Зважаючи на актуальні енергетичні проблеми погляди багатьох західних та українських вчених і спеціалістів звертаються до розробки альтернативних та відновлюваних джерел енергії. Проблемами енергетичної безпеки та використання НВДЕ в Україні займаються Горлицький Б.А., Михненко О.А, Олінейчук С.Т. та інші.

Результати дослідження. Україна належить до країн частково забезпечених традиційними видами первинної енергії, а отже змушена вдаватися до їх імпорту. Енергетична залежність України від поставок органічного палива, з урахуванням умовно - первинної ядерної енергії, у 2005-2008 роках становила 60,7%, країн ЄС – 48%. Рівень енергозалежності України характеризується відсутністю диверсифікації джерел постачання енергоносіїв, насамперед нафти, природного газу та ядерного палива. Економіка України є однією з найбільш енергоємних у світі. Енергоємність ВВП України у 2,6 рази перевищує середній рівень енергоємності ВВП країн світу.

Змінити ситуацію може допомогти освоєння нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії (НВДЕ). Технічно досяжний річний енергетичний потенціал НВДЕ України в перерахунку на умовне паливо становить близько 79 млн. т у.п. Економічно досяжний потенціал цих джерел за базовим сценарієм складає 57,7 млн. т у.п., в тому числі відновлювальних природних джерел енергії - 35,5 млн. т у.п., позабалансових (нетрадиційних) – 22,2 млн. т у.п.

На даний час цей потенціал використовується недостатньо. Частка НВДЕ в енергетичному балансі країни становить 7,2% (6,4% – позабалансові джерела енергії; 0,8% – відновлювальні джерела енергії). Для достатньо великої групи європейських країн характерна висока частка відновлюваної енергетики в структурі споживання: Норвегія (38,2%), Швеція (28,3), Фінляндія (22,1), Австрія (20), Португалія (16,4), Данія (14,6), Швейцарія (14,5), Туреччина (12,2%). У Північній Америці найвища частка НВДЕ у Канади (16,1), а у тихоокеанському регіоні – у Нової Зеландії (28,9%).

Таблиця 1. Показники розвитку використання НВДЕ за основними напрямками освоєння, млн. т у.п./рік

Напрями освоєння НВДЕ	Рівень розвитку НВДЕ по роках	
	2008	2010
Позабалансові джерела енергії, всього.	13,85	15,96
у т.ч. шахтний метан	0,05	0,96
Відновлювані джерела енергії, всього, у т.ч.	1,661	3,842
Біоенергетика	1,3	2,7
Сонячна енергетика	0,003	0,032
Мала гідроенергетика	0,12	0,52
Геотермальна енергетика	0,02	0,08
Вітроенергетика	0,018	0,21
Енергія доквілля	0,2	0,3
Всього	15,51	19,83

Перспективними напрямками розвитку НВДЕ в Україні є: біоенергетика, видобуток та утилізація шахтного метану, використання вторинних енергетичних ресурсів (ВЕР), позабалансових покладів вуглеводнів,

вітрової і сонячної енергії, теплової енергії доквілля, освоєння економічно доцільного гідропотенціалу малих річок України. На базі відновлювальних джерел вагомий розвиток отримують технології одержання як теплової, так і електричної енергії.

На сьогодні найбільш швидкими темпами здатна розвиватись біоенергетика. Ще у 1995 р. у країнах ЄС на долю біомаси припадало більше 60% споживання енергоносіїв, отриманих від відновлюваних джерел (6% загального споживання первинних енергоносіїв). У деяких державах частка біомаси у загальному енергоспоживанні значно перевищує середньо європейські показники: у США–3,2%, у Данії–8%, в Австрії–12%, у Швеції–18%, у Фінляндії–23%. Згідно програми розвитку НВДЕ у країнах ЄС, до 2010р. частка біомаси у загальному доробку НВДЕ складе 74%, що буде прирівнюватись до 9% загального споживання енергії.

Україна має великий потенціал для виробництва як біоетанолу (на основі спирту та зерна), так і біодизеля (сировинна база – рапс. У середньому врожай рапсу складає 603 тис. т, посівна площа – 821 тис. га). До того ж собівартість етанолу постійно знижується завдяки тому, що дешевшає виробництво спирту. За оцінками експертів, потенціал біопалива, котрим володіє Україна, дорівнюється приблизно 6 млрд. м³ газу щорічно (це майже 1/6 частина від усього імпортованого у 2008 році газу). До 2010 року передбачено відкриття 23 біопаливних заводів. Очікується, що енергетичне використання всіх видів біомаси здатне забезпечити щорічно заміщення 9,2 млн. т у.п. викопних палив на рівні 2030 року, в тому числі за рахунок енергетичного використання залишок сільгоспкультур, зокрема, соломи – 2,9 млн. т у.п., дров та відходів деревини – 1,6 млн. т у.п., торфу – 0,6 млн. т у.п., твердих побутових відходів – 1,1 млн. т у.п., одержання та використання біогазу – 1,3 млн. т у.п., виробництва паливного етанолу та біодизеля – 1,8 млн. т у.п.

Головними напрямками збільшення використання позабалансових джерел енергії є видобуток та утилізація шахтного метану, ресурси якого в Україні є значними. Використання метану для виробництва тепла та електроенергії забезпечить заміщення 5,8 млн. т у.п. первинної енергії на рівні 2030 року, близько 1 млн. т у.п. – на рівні 2010 року, водночас поліпшиться екологічний стан і стан безпеки у вуглевидобуванні.

Залучення теплоти доквілля за допомогою теплових насосів і термотрансформаторів є одним із найбільш ефективних та екологічно чистих напрямів розвитку систем низькотемпературного теплопостачання, який має значне поширення у світовій енергетиці. Ресурси акумульованої в доквіллі низькопотенційної теплоти, що можуть використовуватись у теплонасосних системах теплопостачання України, перевищують існуючі та перспективні потреби в тепловій енергії. Економічно доцільні для використання ресурси низькопотенційної теплоти природного і техногенного походження, що можуть утилізуватись тепловими насосами, оцінюються у 22,7 млн. т у.п. на рівні 2030 року.

Сумарна потужність вітрових електричних установ в Україні становить 85 МВт. За оцінками українських фахівців ресурси енергії вітру технічно доступні для освоєння на континентальній частині нашої території, приблизно у 200 разів перевищує сучасні об'єми генерування електричної енергії в Україні. Передбачається збільшити обсяги використання потенціалу вітроенергетики з 0,018 млн. т у.п. у 2005 році до 0,7 млн. т у.п. у 2030 році. Озеро Сиваш і узбережна частина Азовського моря могли б зіграти ключову роль у розвитку офшорної вітроенергетики, а отже і в енергозабезпеченні АР Крим та Донецької області. Досвід європейських країн переконливо демонструє економічну й екологічну доцільність офшорних ВЕС.

В останні роки в світі інтенсивно розвивається сонячна енергетика. В 2005 р. світове виробництво кремнієвих перетворювачів сонячної енергії досягло 1,8 ГВт, а в 2030 р. Європа планує освоїти виробництво 200 ГВт сонячних модулів із значним зниженням вартості виробленої електроенергії.

Сонячна теплоенергетика в Україні головним чином розвивається за допомогою впровадження сонячних колекторів для гарячого водопостачання. Україна має напрацьовані технології випуску сонячних модулів, які здійснюють перетворення сонячної енергії в електричну за допомогою фотоперетворювачів на основі полікристалічного кремнію, і експортує їх до Європи. У сфері фотоенергетики Україна має великі можливості для організації виробництва фото батарей (тільки у 2007 р. було вироблено 120 МВт фотоелектричних полікремнієвих пластин). Виробнича база дозволяє вийти на рівень 500 МВт на рік. Нерозвиненість внутрішнього попиту на фотоелектричну продукцію приводить до того, що 98% сировини та готових виробів сьогодні експортуються до Європи. Залучення до енергетичного балансу країни ресурсів геотермальної та сонячної енергії задля теплопостачання може забезпечити економію органічного палива у розмірі 3-5%.

Економічно доцільний гідроенергетичний потенціал України становить 20 млрд. кВт/год. (сьогодні використовується 10,8 млрд. кВт/год.). Можливості для спорудження великих ГЕС практично вичерпані. У період 2000-2004 р.р. у країні розпочався процес відродження малої гідроенергетики. Мала гідроенергетика є технологічно освоєним способом виробництва електроенергії із невисокою собівартістю. В 2030 році на малих ГЕС планується виробити 3,34 млрд. кВт. На сьогоднішній день мала гідроенергетика здатна розвиватись практично без вкладання державних коштів, тільки за рахунок внутрішніх та зовнішніх інвестицій. За оцінками деяких вчених потенціал малої енергетики перевищує у 3-4 рази потенціал каскаду ГЕС на Дніпрі, тобто мала гідроенергетика може забезпечити генерування приблизно 30-40 млрд. кВт/год.

Фактично до 2010 року, якщо будуть реалізовані національні програми по енергозбереженню та відновлюваним напрямкам енергетики, альтернативні джерела можуть займати 25-30% у структурі енергетичного балансу України.

Висновки та пропозиції. Сьогодні Україна використовує енергію у середньому приблизно у три рази менш ефективно, ніж усі країни ЄС. Країна володіє величезним потенціалом практично усіх видів відновлюваних джерел енергії. Вже сьогодні можна використовувати обладнання та відновлювані технології, які швидко себе окуплять, хоча б для заміщення тієї частини природного газу, яку держава закуповує у Росії.

Створення нових ринків товарів та послуг у сфері НВДЕ, провадження науково-дослідних та дослідно-

конструкторських робіт при максимальному використанні власного потенціалу країни надасть змогу ефективно вирішувати загальні завдання сталого розвитку економіки: розвиток машинобудування та сучасних галузей за сучасними технологіями, створення нових робочих місць тощо.

Реалізація заходів державного регулювання щодо забезпечення енергетичної безпеки має сприяти формуванню в Україні менш уразливої до енергетичних потрясінь економіки.

Джерела та література

1. Европейская стратегия устойчивой, конкурентоспособной и безопасной энергетики (Зеленая книга 2006 г.) // Энергетическая политика. – М.: ГУ ИЭС, 2007. – С. 7.
2. Данилишин Б.А. Энергетическая безопасность в контексте украинских реалий // Урядовий кур'єр. – 2006. – №157. – С. 12-13.
3. Кибовский С.А. . Энергетическая безопасность Украины // Вопросы развития Крыма; 2003. – С.52-53.
4. Микитенко В.В. Инновационные подходы к развитию системы энергетической безопасности Украины // Проблемы науки. – 2006. – №8. – С.24-31.
5. Шидловский А.К. Энергетика Украины в начале 21 столетия. Энергетические ресурсы и потоки. – К., 2006. – С.353-378.

Новошинская Л.В.

СОВРЕМЕННЫЕ МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ УЧАСТНИКОВ НАЦИОНАЛЬНОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА: НАУЧНОЕ ВИДЕНИЕ

1. Постановка проблемы в общем виде.

Одной из сфер применения современного маркетинга в 90-е годы прошлого века закономерно становится финансовый рынок, которому характерны родовые свойства сферы обмена в связи с предложением и расширением покупки-продажи спектра финансовых услуг. Становится очевидной необходимость перехода от фрагментарного использования маркетинга в отраслях финансового рынка к системному применению его принципов и технологий.

Практически с первых дней формирования национального финансового рынка в Украине следует констатировать интерес к идеям и возможностям маркетинга со стороны выходящих на этот рынок его профессиональных участников. Исторически первыми в освоении маркетинговых методов исследования финансового бизнеса в Украине стали страховые компании и коммерческие банки. За ними вполне объективно следует признать первенство в попытке адаптации маркетинговых методов к специфике обменных процессов, которые характерны финансовому рынку.

Вместе с тем, весьма спорным представляется распространенное мнение о том, что банковская сфера восприняла концепцию и инструментарий маркетинга с большим отставанием от других сфер бизнеса. В действительности, современный украинский бизнес, включая и банковскую сферу, зародился в Украине в конце 80-х - начале 90-х годов. На первом этапе это выразилось в рождении группы акционерных коммерческих банков с государственной и смешанной формами собственности («Укрсбербанк», «Укрсоцбанк», «Проминвестбанк»), позднее – банки «Видродження», «Украина» и ряд других. В короткое время от начала реформенного периода на формирующийся финансовый рынок вышли банки, образованные на частной и коллективной формах собственности. Одним из первых в их числе было образовано ООО «Приватбанк». А к 2000 году общее количество таких банков уже составляло около 200. Если в производственной сфере маркетингу традиционно уделялось внимание (после развала и грандиозного спада экономики (в 1991-1993 гг.), то отечественные банки стремились изначально завоевать жизненное пространство и авторитет исключительно в условиях жесткой конкуренции, опираясь на маркетинговые инструменты.

В период конца 90-х – середины 2000 - х годов межотраслевая конкуренция на финансовом рынке, как и внутриотраслевая, отражают борьбу за доступ к весьма ограниченным национальным сбережениям (граждан и зарождающегося бизнеса), обескровленным дефолтом государства в отношении многомиллиардных сбережений, которые обесценились, и практически, погибли в системе Сбербанка Украины. Определенно отрицательный импульс в формировании доверия к развивающемуся отечественному финансовому рынку в целом, и банковской сфере в частности, бесспорно, в свое время, (1994-1995 гг.) оказали «пирамидальные» системы так называемых украинских «трастов». Статистика тех лет наглядно подтверждает именно этот сценарий развития конкуренции на финансовом рынке. Тем не менее, именно банки и страховые компании в период зарождения отечественного финансового рынка Украины стояли у истоков маркетинга в финансовом секторе, возможности и преимущества которого начали всерьез оцениваться и профессиональными участниками рынков развитых стран Европы и Америки.

Об этом свидетельствуют современные исследования отечественных и зарубежных авторов, в научных трудах которых достаточно полно раскрыты сущность традиционных маркетинговых концепций и их проявление в банковской отрасли, на которых строятся основные подходы к управлению стратегическим маркетингом и инновационным менеджментом, персоналом, а также целенаправленные маркетинговые исследования деятельности в сфере банковских услуг.